

Profesor Józef Oberc promotorem teorii ekspansji Ziemi we Wrocławiu

*w setną rocznicę urodzin
i pięćdziesiątą rocznicę śmierci*

Profesor Józef Oberc
1918 – 2008

Wrocław 2018

Stowarzyszenie Geologów
Wychowanków Uniwersytetu Wrocławskiego

Profesor Józef Oberc jest jednym z powojennych współtwórców geologii wrocławskiej, który z czasem stał się jej ikoną. Nikt tak dobrze jak on nie znał geologii Sudetów i ich przedpola, której poświęcił prawie całe swoje zawodowe życie. Jego znakomita książka ***Sudety i obszary przyległe*** (w: Budowa Geologiczna Polski, tom IV, Tektonika, część 2; 1972) omawia całościowo budowę geologiczną tego regionu, nie zdeformowaną jeszcze koncepcjami subdukcji i terranów. Do dziś stanowi ona niezastąpiony podręcznik dla każdego, kto chce posiadać podstawową wiedzę na temat geologii całego obszaru północnego obrzeżenia Masywu Czeskiego.

Był świetnym dydaktykiem. Wrocławscy studenci geologii, przez prawie całą drugą połowę XX wieku, stawali się geologami jeszcze przed uzyskaniem dyplomu, a po zdaniu u Niego egzaminu z geologii dynamicznej.

Profesor odegrał bardzo ważną rolę w rozwoju teorii ekspansji Ziemi we Wrocławiu. Bez jego otwartości naukowej, zdecydowanego wsparcia i udziału, rozwój ten byłby bardzo utrudniony.

Początek zaangażowania się Profesora w tę radykalną i nienawą już teorię geotektoniczną miał miejsce na początku 1971 roku, gdy Jan Koziar – pracownik kierowanego przez niego Zakładu Geologii Fizycznej, przedstawił mu własne ujęcie tej teorii, po zapoznaniu się z pracą węgierskiego ekspansjonisty László Egyeda. Profesor bardzo się tym ujęciem zainteresował i poparł autora w dalszej pracy nad tematem. Już w roku 1974 przewodniczył ośmiu referatom J. Koziaara na wewnętrznych posiedzeniach Zakładu, na których przedstawiane były wstępne wyniki, m.in. pierwsza w świecie, obliczona w oparciu o pomiary przyrostu litosfery i wyrażona formułą matematyczną, funkcja wzrostu promienia Ziemi.

Z inicjatywy Profesora, w roku 1976, główne wyniki zostały zreferowane na dwóch posiedzeniach naukowych rodzimego Instytutu Nauk Geologicznych. Niedługo potem Profesor przeforsował utworzenie w Instytucie nowego tematu naukowego ***Globalne procesy tektoniczne***. Termin „Ekspansja Ziemi” nie został w nazwie tematu użyty, by nie razić geologów z innych ośrodków geologicznych kraju. Na miejscu jednak wszyscy doskonale wiedzieli o co chodzi. Profesor sam został kierownikiem nowego tematu, przez co prace nad ekspansją Ziemi uzyskały we Wrocławiu mocne podstawy instytucjonalne.

W 1980 roku z Jego inicjatywy i inicjatywy fizyka profesora Kazimierza Wojciechowskiego eks-

pansja Ziemi została zreferowana na posiedzeniu Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, a na jego kolejnym posiedzeniu przedstawiono związek tej teorii z eruptywną teorią kosmologiczną ormiańskiego astrofizyka Wiktora Ambarcumiana. W ten sposób teoria ekspansji Ziemi wyszła z opłotków instytutowych na szersze forum wrocławskiego środowiska naukowego i z dziedziny samej geologii na obszary interdyscyplinarne. Profesor osobiście pilnował opracowania sprawozdania z pierwszego posiedzenia, dzięki czemu opublikowana została, jako pierwsza w literaturze światowej, wspomniana funkcja wzrostu promieni Ziemi (patrz: www.wrocgeolab.pl/floor.pdf).

Profesor zawsze nalegał na J. Koziaara by realizował doktorat z jakiegoś tematu związanego z ekspansją Ziemi. Na początku lat 1980. został wytypowany na rozprawę doktorską, zaawansowany już, temat tensyjno-grawitacyjnego rozwoju pasm fałdowych i łuków wysp. Niestety wprowadzenie stanu wojennego uniemożliwiło kontynuowanie prac nad tym zagadnieniem. J. Koziar znalazł się przez 6,5 roku w ścisłym podziemiu, ścigany listem gończym za działalność opozycyjną. Temat jednak nie został całkowicie zablokowany. W 1985 odbywał się w Krakowie XIII. Międzynarodowy Kongres Karpato-Bałkańskiej Geologicznej Asocjacji. Na Kongres zgłoszony został referat o tensyjno - grawitacyjnym rozwoju samych Karpat, we współautorstwie z Leszkiem Jamrozikiem – innym pracownikiem Zakładu Geologii Fizycznej i uczestnikiem tematu „Globalne procesy tektoniczne”. Referować miał właśnie L. Jamrozik, który wcześniej był wprawdzie internowany, ale przed Kongresem był już na wolności i mógł w nim wziąć udział.

Przygotowywanie referatu i krótkiego artykułu miało przebieg niecodzienny, bo prowadzone było w warunkach konspiracji. L. Jamrozik wydosłał z Zakładu Geologii Fizycznej surowe materiały J. Koziaara i przyniósł je na konspiracyjne spotkanie w zagajniku nad Odrą pod Wrocławiem, gdzie siedząc na zwalonych pniach nad rozwiniętymi planszami, wspólnie z Profesorem ustalali, co referować i pisać. W ten sposób artykuł o tensyjnym rozwoju Karpat został przygotowany i ukazał się w materiałach konferencji (patrz: www.wrocgeolab.pl/Carpathians.pdf).

Profesor razem z L. Jamrozikiem często brali udział w całodniowych konspiracyjnych wycieczkach leśnych J. Koziaara, służących mu do utrzymania kondycji fizycznej w warunkach ukrywania. Temat

ekspansji Ziemi był na nich zawsze obecny. Profesor przyjmował też konspiracyjnie J. Koziara w swoim prywatnym mieszkaniu, gdzie także dyskutowano o ekspansji.

Profesor uczestniczył w temacie ekspansji Ziemi również poprzez odczyty i publikacje. W 1986 roku wygłosił On wykład na uroczystej inauguracji nowego roku akademickiego w Uniwersytecie Wrocławskim zatytułowany: **Ziemia – mobilizm i ekspansja**. Treść wykładu została opublikowana w tym samym roku, pod takim właśnie tytułem w miesięczniku „Problemy” (nr 10). W następnym roku ukazała się w „Przeglądzie Geologicznym” (nr 6) kolejna praca Profesora zatytułowana: **Rola bloków litosfery i ruchy przesuwcze w przedmolasowym rozwoju warryscydów na brzegach Masywu Czeskiego**. W artykule tym autor zanalizował rozwój omawianego obszaru w ramach ekspandującej Ziemi. Dla nowej tektoniki użył takich określeń jak „bezsudukcyjna wersja tektoniki płyt” i „geotektonika ekspansyjno-grawitacyjna”.

Po upadku komunizmu i przywróceniu J. Koziara do pracy w Uniwersytecie Wrocławskim Profesor uczynił wiele by umożliwić mu dalszą pracę nad ekspansją Ziemi, mimo braku tytułu doktora. Tytuł ten stał się prawie nieosiągalny, gdyż zainteresowany (a raczej niezainteresowany) przedkładał bieżące badania nad ekspansją Ziemi nad beznadziejne dyskusje z recenzentami nad taką właśnie tematyką.

Lata 90. stały się czasem licznych wizyt ekspansjonistów z różnych stron Świata w Instytucie Nauk Geologicznych UWr. Profesor pełnił zawsze rolę głównego gospodarza. I tak podejmował Klauza Vogla z Niemiec (kilka razy), Jurija Czudinowa i Jewgienija Milanowskiego z Rosji, Giancarlo Scalere z Włoch, Samuela Warena Careya, Jamesa Maxlowa i Clifforda Olliera z Australii.

W marcu 1994 roku Profesor przyczynił się do publikacji książki Jurija Czudinowa **Global Eduction Tectonics of the Expanding Earth** w holendersko-japońskim wydawnictwie VSP, pozytywnie recenzując jej tekst.

W jesieni 1994 roku J. Koziar razem ze Stefanem Cwojdzirskim zorganizowali międzynarodową konferencję (z udziałem czołowego ekspansjonisty S.W. Careya) zatytułowaną **Problems of the Expanding Earth**. Profesor został jej kierownikiem naukowym oraz kierownikiem przyznanego na jej organizację grantu. Na sesji publicznej konferencji, w Auli Leopoldyńskiej, Profesor wygłosił referat zatytuło-

wany **Zarys podstawowych zagadnień współczesnej geotektoniki – wkład ośrodka wrocławskiego w dokumentację ekspansji Ziemi**.

W 1997 roku Profesor został kierownikiem trzyletniego grantu KBN przyznanego na temat **Ekspansja Ziemi**. Grant ten wydatnie pomógł w badaniach nad ekspansją naszego globu, prowadzonych w ośrodku wrocławskim.

Profesor zakończył swe słynne wykłady z geologii dynamicznej w 1996 roku. Przez wiele lat przedstawiał na nich studentom także teorię ekspansji Ziemi. W pierwszej połowie lat 90-tych XX w. zapraszał na nie J. Koziara by ten osobiście ją omawiał. W roku akademickim 2001/2 J. Koziar sam zaczął prowadzić semestralne wykłady fakultatywne **Ekspansja Ziemi z podstawami geotektoniki**, oparte głównie na własnym dorobku naukowym. Profesor, mimo że znał dobrze temat z licznych referatów i literatury, uczęszczał na cały pierwszy cykl wykładów. Świadczy to o Jego wielkim formacie uczonego. Nauka liczyła się dla Niego bardziej od spraw hierarchicznych i ambicjonalnych.

Wykłady J. Koziara trwały aż do przejścia na emeryturę z końcem 2008 roku. W tym samym roku Profesor odszedł na zawsze z wrocławskiego środowiska naukowego. W czasach dominowania, uznanej za jedynie słuszną koncepcji tektoniki płyt, bez Jego rozumienia podstaw geotektoniki i bez wsparcia dla badań nad ekspandującą Ziemią, prowadzenie tych badań na większą skalę nie byłoby we Wrocławiu możliwe.

W międzyczasie emerytowany J. Koziar utworzył Wrocławską Pracownię Geotektoniczną. Jego prace na temat ekspansji Ziemi, rozproszone po wielu drugorzędnych wydawnictwach, ukazały się w większej ilości w wersji angielskiej w Internecie. Ukazały się też pierwsze angielskojęzyczne wydania książkowe. Prace te wzbudzają duże zainteresowanie za granicą. Liczba wizyt na stronie internetowej autora **Expanding Earth** wynosi ponad 4 tys. a w globalnym systemie ResearchGate ponad 1 tys. (od lutego br.) - inf. J. Koziara.

SGWUWr wydaje obecnie kolejną książkę J. Koziara z zakresu ekspansji Ziemi **Geological proofs of significant expansion of the Earth and its broader scientific context**, dedykowaną Profesorowi. Zarząd SGWUWr uważa, że wydanie tej książki będzie godnym uczczeniem 100. rocznicy urodzin Profesora Józefa Oberca jak i 10. rocznicy Jego śmierci.

Zarząd SGWUWr, listopad 2018

Grobowiec rodziny Profesora Józefa Oberca we Wrocławiu na cmentarzu parafialnym św. Wawrzyńca przy ul. Bujwida 51